



**T.C.
ADALET BAKANLIĞI
İNSAN HAKLARI
DAİRESİ BAŞKANLIĞI**

Sayı:3

**OCAK - MART 2021 ARASINDA
ÜLKEMİZLE İLGİLİ
VERİLEN BAZI AİHM
KARARLARI**

**(İhlal Bulunmayan veya
Kabuledilemezlik Kararları)**

Mayıs 2021

İÇİNDEKİLER

1- YAŞAM HAKKI.....	3
2- İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE YASAĞI.....	5
3- ÖZGÜRLÜK VE GÜVENLİK HAKKI	8
4- ADİL YARGILANMA HAKKI	11
5- ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKI	13
6- ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ.....	15
7- MÜLKİYET HAKKI	19
8- SERBEST SEÇİM HAKKI.....	27

SUNUŐ

Bilindiđi üzere AİHM, çoğu zaman ihlal kararları ile kamuoyunun ilgisini çekmekte ve gündeme gelmektedir. Hâlbuki AİHM'e yapılan çok sayıda başvuru, ihlal bulunmadığına ya da kabul edilemez olduğuna karar verilerek reddedilmektedir. Ancak bu kararlardan kamuoyu ve araştırmacılar çoğu zaman haberdar olamamaktadır. Bu ise, Ülkemiz hukuk sisteminin AİHM ve Avrupa standartlarıyla karşılaştırılmasında resmin tamamının görülememesine sebep olabilmektedir.

İstatistiklere bakıldığında, 2020 yılında Ülkemiz hakkında 6520 başvuru karara bağlanarak sonuçlandırılmış ve yalnızca 85 ihlal kararı verilmiştir. Buna göre 2020 yılında ihlal kararlarının sonuçlandırılan tüm başvurulara oranı sadece %1,3'tür. 2021 yılına gelindiğinde ise ilk 4 ay itibariyle 1777 başvuruyu karara bağlayan AİHM, sadece 32 ihlal kararı vermiştir.

Bu gerekçelerden yola çıkarak, AİHM tarafından Ülkemizle ilgili 2021 yılının ilk üç ayında verilen ihlal bulunmama ve kabul edilemezlik kararıyla sonuçlanan bazı başvuruları derledik. Sistematik olarak başvurular, Sözleşme ve tarafı olduğumuz eki protokollerdeki haklara göre tasnif edildi. Her hakkın altında ise yer verdiğimiz kararlar da içeriğine göre başlıklandırıldı.

AİHM'in Ülkemiz ile ilgili başvurularda vermiş olduğu İngilizce ve Fransızca kararların tamamı Başkanlığımızca tercüme edilmekte ve AİHM'in resmi sitesi *hudoc.echr.coe.int* adresinde yayımlanmaktadır. Çalışmada yer verdiğimiz kararların orijinal içeriğine veya Türkçe tercümesine kolaylıkla ulaşılabilmesi amacıyla kararların linkleri de dipnot olarak belirtilmiştir. Çalışmamızın kamuoyunun ve araştırmacıların doğru bilgilendirilmesine katkı sağlamasını temenni ediyoruz.

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AIHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

1

YAŞAM HAKKI İLE İLGİLİ KARARLAR

1. Ceza infaz kurumunda sağlık sorunlarına ilişkin yeterli tedbir alınmadığı iddiası

*Tuđrul/Türkiye (46083/14) 26 Ocak 2021*¹

Başvuru, başvuranın cezaevindeki sağlık sorunlarına ilişkin alınan tedbirlerin yeterliliğine ilişkindir. Başvuran 2001 yılında yasadışı bir örgüt adına terör eylemlerinde bulunduğu gerekçesiyle müebbet hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 2007 yılında cezasını çekerken vücudunun kısmi felç olmasına neden olan iki kalp krizi geçirmiştir. Ocak 2013'te cezasını çekmeye devam ederken düşerek refleks kaybı yaşamıştır. Bunun üzerine Adli Tıp Kurumunun önerisiyle Metris cezaevine nakledilmiş ve orada üç ay tedavi görmüştür. Savcılık, Adli Tıp Kurumu'ndan başvuranın Cumhurbaşkanı affından yararlanıp yararlanamayacağını, cezasının ertelenip ertelenemeyeceğinin veya sağlık durumu nedeniyle açık cezaevine yerleştirilip yerleştirilemeyeceğinin belirlenmesini talep etmiştir. Bunun üzerine başvuran nörolojik bir muayeneye tabi tutulmuş ve bazı zorluklara rağmen cezaevinde kendine bakabildiği sonucuna varılmış ancak yine de cezasının altı ay süreyle infazının durdurulmasını tavsiye edilmiştir. Savcılık başvuranın cezasının infazının durdurulması talebini, yasanın öngördüğü koşulların yerine getirilmediği gerekçesiyle reddetmiştir.

Başvuranın Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvurusunda geçici tedbir talebi değerlendirilmiş ve başvuranın infazının ertelenip ertelenemeyeceği ile ilgili olarak yeni bir sağlık raporu düzenlenmesi talep edilmiştir. Adli Tıp Kurumu başvuruçunun kendine bakabildiği ancak düzenli izlenmesinin gerekli olabileceği ve durumunun ilerde yeniden değerlendirilebileceği sonucuna varmıştır. Başvuranın geçici tedbir talebi Anayasa Mahkemesi tarafından reddedilmiş ancak tedavi alabileceği uygun bir hastaneye sevk edilmesi önerilmiştir.

Adli Tıp Kurumu, Savcılığın talebi üzerine, başvuranı muayene ederek düzenlediği 8 Eylül 2014 tarihli raporunda, ilgilinin, günlük ihtiyaçlarını tek başına karşılayabilecek durumda olmadığı değerlendirmesinde bulunarak, cezasının infazının ertelenmesi tavsiyesinde bulunmuştur. Savcılık 24 Eylül 2014 tarihinde, başvuranın cezasının infazının ertelenmesine karar vermiştir. Başvuran aynı gün serbest bırakılmıştır. Anayasa Mahkemesi 17 Mayıs 2016'da başvurunun incelenmesinin sürdürülmesi için geçerli neden bulunmadığı gerekçesiyle kayıttan düşürülmesine karar vermiştir.

Başvuran, Sözleşme'nin 2 ve 3. maddelerine dayanarak, günlük ihtiyaçlarını güçlükle karşılayabildiği halde cezaevinde tutulmaya devam edilmesi nedeniyle, bu maddelerde belirtilen hakların ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvuran, Sözleşme'nin 5, 6, 13 ve 14. maddelerine dayanarak, salıverilme talebinin reddedilmesinden ve iç hukuk yollarının etkin olmamasından yakınmakta; öte yandan, ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir.

AİHM, Ocak 2013'ten 24 Eylül 2014'te tahliye edilene kadar, başvuranın bazen fiziksel tedavi için hastanede uzun süreli kalması da dâhil olmak üzere, başvurana düzenli ve yeterli bakımın sağlandığını tespit etmiştir. Bu bağlamda Mahkeme, başvuranın cezasının infazının durdurulmasına karar verilmesi için doktor raporunun alınmasıyla Savcılık kararı arasındaki yaklaşık iki aylık sürenin; şikâyetin niteliği, başvuranın yeterli bakımı ve doktorların farklı görüşleri göz önüne alındığında, Sözleşme'nin 3. maddesinden kaynaklanan yükümlülüklerle uyulmadığına ilişkin sonuçlara varmak için yeterince önemli olmadığı kanaatine varmıştır.

Sonuç olarak Mahkeme, hem cezaevi yetkililerinin hem de tıbbi ve adli makamların başvuranla ilgili olarak yeterli tedbirler aldığını belirterek başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

¹

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208349>

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AİHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

2

İŞKENCE VE
KÖTÜ
MUAMELE
YASAĞI
İLE İLGİLİ
KARARLAR

2. Yakalama veya gözaltı sırasında kötü muamelede bulunulduğu iddiaları

a) *Erol/Türkiye (21333/12) 1 Aralık 2020*²

Başvuru, başvuranın 2009 yılında terör örgütüyle bağlantılı bir grup kişinin bir polis memurunu yaraladıktan sonra silahını çalması olayıyla bağlantılı olarak yakalanması esnasında kötü muamele gördüğü iddialarına ilişkindir. Başvuran 12 Mayıs 2009 tarihinde bir binanın çıkışında dört polis memuru tarafından yere yatırılarak yakalanmış ve kelepçelenmiştir. Aynı gün 22:30'da alınan sağlık raporunda sol omzunda ve alınının sol tarafında çizik, sol dizinde çürük ve sağ dizinde birkaç sıyrık tespit edilmiştir. Raporda yaralanmaların hafif olduğu belirtilmiştir. 3 gün sonra alınan başka bir raporda aynı bulgular tespit edilmiş ve başvuranın polis gözetiminde kötü muamele görmediğini ancak psikolojik baskıya maruz kaldığını belirttiği kaydedilmiştir. Başvuran 24 Eylül 2009'da kötü muameleyle ilişkin şikâyette bulunmuştur.

19 Ekim 2009 ve 7 Haziran 2010 tarihlerinde savcı başvuranın ifadesini almıştır. Aynı zamanda 7 Haziran 2010 tarihinde, fotoğraftan teşhis işlemi yapılmıştır. Savcı, başvuruyu yakalayan ve ifadesini alan dokuz polis memurunu, bazılarını birkaç kez olmak üzere, beş farklı tarihte sorgulamıştır. Başvuranın yakalanmasında yer alan polis memurları, ilgilinin, istihbarat servisleri tarafından, potansiyel olarak silahlı ve tehlikeli olarak kabul edildiğini ve teslim olmayı reddettiğini belirten ilk işaretten itibaren fiziksel olarak hızlıca müdahalede bulunmaktan başka seçenekleri olmadığını belirtmişlerdir. Sonuçsuz kalmış görünmekle birlikte cumhuriyet savcısı, olayların meydana geldiği sokakta güvenlik kamerası bulunup bulunmadığını araştırmıştır. Adli Tıp Kurumu 11 Haziran 2010 tarihli raporda, başvuranın göz muayenesi sonuçlarının oldukça iyi olduğu ve yalnızca kuru göz sendromu tespit edildiği belirtilmiştir. Daha sonra savcının talebi üzerine ek görüş hazırlayan Adli Tıp Kurumu, başvuranın gözünden akan sıvının [bünyesel nitelikte] olduğunu ve travmatik kökenli olmadığını belirtmiştir. Savcı 16 Haziran 2011 tarihinde, başvuranın şikâyetleri ile ilgili olarak kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş ve güç kullanımının, başvuranın kaçma teşebbüsünde bulunması nedeniyle gerekli hale geldiğini ve ilgilinin yaralarının hafif nitelikte olması göz önüne alındığında, orantılı olduğunu değerlendirmiştir. Ayrıca, gözaltında kötü muamele iddialarını desteleyecek delil bulunmadığı sonucuna varmıştır.

Başvuran, polis memurlarının kendisine uyarıda bulunmadan saldırdığını, polis aracında dövmeye devam ettiğini ve gözlerindeki sıvının kafasına gelen darbelerden kaynaklandığını iddia etmiş ve bu iddialarla ilgili soruşturmanın etkisiz olduğundan şikâyet etmiştir.

Mahkeme somut olayda, adli makamların, kötü muamele iddiaları karşısında uygun şekilde ve ivedilikle hareket ettiklerini, dosyadaki hiçbir unsurun, başvuranın yakalandığı ya da gözaltında bulunduğu sırada dövüldüğü tespitinde bulunmaya imkân vermediğini belirtmiş, başvuranın vücudunda tespit edilen hafif nitelikteki lezyonların başvuranın yere yatırılmasıyla bağlantılı olabileceğini kaydetmiştir.

Mahkeme, bu müdahalenin gerekliliği ile ilgili olarak, potansiyel olarak silahlı ve tehlikeli olduğuna karar verilen bir kişinin söz konusu olması nedeniyle, yakalama anında olayların şüphesiz son derece hızlı şekilde gerçekleşmiş olabileceği ve olay yerindeki polis memurlarının, başvuruyu hareketsiz kılmak amacıyla hızlı davranmakla suçlanamayacakları kanaatine varmış, başvuranın, kafasına darbe aldığı ve bu durumun, gözlerinde sıvı kaybına neden olduğu yönündeki iddiasının hiçbir şekilde tıbbi tanıyla örtüşmediğini vurgulamıştır. Sonuç olarak Mahkeme, ulusal makamların vardıkları tespitleri sorgulamaya veya soruşturmanın yeterince kapsamlı olmadığını söylemeye imkan verecek herhangi bir unsur ya da argüman saptanmadığından başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

²

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-207593>

b) İltümür Ozan vd./Türkiye (38949/09) 16 Şubat 2021³

Başvuru, başvuranların 2008 yılında, broşür dağıtarak esnafı yeni sosyal güvenlik yasası hakkında bilgilendirdikten ve konuyla ilgili bir basın toplantısına davet ettikten sonra gözaltına alınmalarına ilişkindir.

Başvuranların broşür dağıttıkları semtte aynı gün bazı esnafın kepenk kapatmaları için tehdit edildiklerine dair polise telefon yoluyla gelen ihbarlar, ilgili tutanaklara kaydedilmiştir. Polisler iki esnafın kepenk kapattığını gördükten sonra yan sokaktaki iki başvuruyu gözaltına almışlardır. Bu esnada 15-20 kişilik sapanlı grup polislere saldırmış ve iki polis atılan taşla yaralanmıştır. Gözaltına alınan başvuranlardan biri de aynı şekilde yaralanmıştır. Başvuranların Savcılık ifadesinden önce alınan doktor raporlarında İltümür Ozan'ın sol dizinde morluk, burun deliğinde küçük yırtık ve kalçalarında küçük morluklar olduğu kaydedilmiştir. Diğer başvuranların raporları da çeşitli yaralanmaları olduğunu göstermiştir.

Başvuranlar, yakalandıkları ve gözaltında tutuldukları sırada kötü muamele gördükleri iddiasıyla söz konusu polis memurları hakkında görevin kötüye kullanılması sebebiyle şikâyetle bulunmuşlardır. Ancak Savcılık polisin yasal yetki sınırları dışında güç kullanmadığını ve yaralanmaların, başvuranların yakalanmaya karşı direnişinin bir sonucu olabileceği değerlendirerek takipsizlik kararı vermiştir.

Başvuranlar hakkında kamu görevlisini yaralama ile iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçlamasıyla soruşturma başlatılsa da ikinci suçtan tamamı hakkında, ilk suçtan iki başvuran hakkında takipsizlik kararı verilmiştir. İki başvuran da davacıların polis memurlarına taş atan kişiler olduğuna kanıt bulunmadığından beraat etmiştir.

Başvuranlar özellikle kötü muamele yasağının, ifade özgürlüğü ve örgütlenme hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

AİHM, kötü muamele yasağının ihlal edildiği şikâyeti bakımından Savcılığın kararına itiraz etmediklerinden Başvuran Münevver İltümür Ozan dışındaki başvuranların şikâyetlerini kabul edilemez bulmuştur.

AİHM, başvuran Münevver İltümür Ozan bakımından ise kendisinde tespit edilen yaralanmalarının, polisin hazırlıksız olarak anlık tepki vermek zorunda kaldığı beklenmedik bir çatışma durumunda meydana geldiğini vurgulamış; kendisine sunulan çelişkili deliller ve özellikle başvuran ve polis memurları ile ilgili tıbbi raporlar göz önünde bulundurulduğunda, böyle bir durumda, makul bir şüphenin ötesinde yaralanmaların meydana gelip gelmediğini belirleyemeyeceğini ifade etmiştir. Mahkeme bu nedenlerle 3. maddenin esas bakımından ihlal edilmediği kanaatine varmıştır.⁴

10. madde şikâyeti bakımından iki başvuranın başvuruları altı aylık zaman sınırı içinde yapılmadığından kabul edilemez bulunmuştur. Diğer iki başvuranın ise broşür dağıtırken değil ancak polisle bir grup saldırgan arasındaki gerçekleşen arbedede yakalandıklarından 10. madde şikâyetleri açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez bulunmuştur.

³ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-207918>

⁴ Mahkeme, Sözleşmenin 3. maddesinin usul yönünden ihlal edildiğine karar vermiştir.

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AIHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

3

ÖZGÜRLÜK VE
GÜVENLİK
HAKKI
İLE İLGİLİ
KARARLAR

3. Tutukluluğa itirazın başvuranın yokluğunda incelendiği iddiası

*Okuyucu/Türkiye (62657/12) 19 Ocak 2021*⁵

Başvuru, başvuranın hakkında verilen tutuklama kararına itirazını inceleyen itiraz mercii önüne çıkarılmaması, Cumhuriyet savcının yazılı mütalaasının tebliğ edilmemesi ve bu şikâyetlerle ilgili olarak iç hukukta tazminat hakkının bulunup bulunmadığında ilişkindir.

8 Mart 2012 tarihinde, başvuran, terör örgütüne üye olduğu şüphesiyle polis tarafından gözaltına alınmıştır. 11 Mart 2012 tarihinde ağır ceza mahkemesince tutuklanmıştır. 19 Mart 2012 tarihinde, başvuran tutukluluk kararına itiraz etmiştir. 3 Nisan 2012 tarihinde İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi duruşma yapmadan itirazı reddetmiştir. Mahkeme, kararını verirken, Cumhuriyet savcısının başvurana veya temsilcisine tebliğ edilmeyen yazılı görüşünü dikkate almıştır. 26 Kasım 2012 tarihinde başvuran serbest bırakılarak terör örgütü üyeliği şüphesiyle tutuksuz yargılanmasına devam edilmiştir. 14 Mart 2016 tarihinde bazı suçlardan beraat ederken geriye kalan suçlardan 6352 sayılı Kanun gereğince ceza yargılaması ertelenmiştir.

Başvuran hakkında tutuklama kararı verildiği sırada avukat huzurunda sorgusu yapıldığından, başvuranın tutukluluğunu itirazın inceleyen itiraz mercii önünde bulunamaması şikâyeti açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.⁶

4. Esası İtibariyle Gizli Tanık Beyanlarına Dayalı Olarak Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmasının Hukuka Aykırı Olduğu İddiası

*Yaygın / Türkiye (12254/20) 16 Şubat 2021*⁷

Başvuru, başvuranın gizli tanık beyanına dayalı olarak suç işlediğine ilişkin inandırıcı sebepler bulunmaksızın tutuklanmasının ve tutukluluğunun devamına karar verilmesinin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

Başvurucu, kendisinin de aralarında bulunduğu bir kısım şüphelilerin FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğuna yönelik N. ve H. isimli gizli tanıkların beyanları üzerine başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına alınmıştır. Avukatı eşliğinde kolluk görevlileri tarafından alınan ifadesi sırasında, başvurana gizli tanık N.'nin kendisinin öğrencilerin askeri okullara yerleştirilmesini sağlayan kişi olduğuna dair beyanı ve şüpheli görülen telefon görüşme kayıtları okunmuştur. Başvuran, gizli tanık beyanlarını reddetmiştir. Başvuranın, gizli tanık beyanı ile telefon görüşme dökümleri esas alınarak silahlı terör örgütü üyeliği suçundan tutuklamasına karar verilmiştir.

Yürütülen soruşturma sonucunda, başvuranın silahlı terör örgütü üyeliği suçundan cezalandırılması istemiyle Ağır Ceza Mahkemesi'ne ceza davası açılmıştır. Yargılama sırasında başvuranın Bylock kullanıcı olduğuna ilişkin gönderilen dokümanlar dava dosyasına girmiştir. Ayrıca, yargılama sırasında gizli tanık N., önceki ifadelerini doğrulamış ve başvuranın, söz konusu terör örgütü kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin ek bilgiler vermiştir. Bu duruşma sırasında, hazır bulunan başvuranın ve avukatının gizli tanığa soru sormadıkları anlaşılmıştır. Yapılan yargılamanın sonucunda başvuran hakkında silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararı verilmiştir.

Mahkeme, gizli tanık N.'nin başvuranın örgütsel faaliyetlerine ilişkin nesnel ve somut ayrıntı içeren bilgiler verdiği, tanık ile ilgili bilgilerin savcılık tarafından muhafaza altına alındığına, başvuranın dosyasının tamamına erişim sağlamayabildiğine, bu tanığın güvenilirliğini araştırma imkânına sahip olduğuna dikkat çekmiştir.

⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-209045>

⁶ AİHM, bu başvuruda ayrıca Sözleşme'nin 5. maddesinin 4. ve 5. bentlerinin ise ihlal edildiğine karar vermiştir.

⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208856>

Ayrıca Mahkeme, başvuranın tutuklanmadan önce ve tutukluluğu sırasında gizli tanığının güvenilirliğine ve suçlayıcı beyanlarına ilişkin itiraz etme imkânına sahip olduğunu, başvuranın tutuklama veya tutukluluğun devamı kararları verilirken söz konusu delillerin gerçekliğini sorgulamadığını gözlemlemiştir. Mahkeme, başvuranın gizli tanık beyanı yanında telefon görüşme dökümü de esas alınarak tutuklandığına vurgu yapmıştır.

Mahkeme, telefon görüşme kayıtları ile birlikte ele alınan gizli tanık beyanlarının başvuranın atılı suçu işlemiş olabileceği hususunda objektif ve tarafsız bir gözlemciyi ikna edebilecek bilgiler içerdiğini ve bu makul şüphenin başvuranın tutukluluğu boyunca devam ettiğini belirtmiştir. Bu nedenle başvuranın Sözleşme'nin 5. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi uyarınca, yüklenen suçu işlemiş olabileceğine dair hakkında makul şüphe oluşturacak inandırıcı sebeplere dayanarak tutuklandığı ve tutukluluk halinin devam ettirildiği kanaatine vararak başvuranın şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Diğer taraftan başvuranın Bylock verilerinin hukuka aykırı olarak elde edilip dava dosyasına eklenmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği şikâyetini Anayasa Mahkemesi iç hukuk yolu tüketilmediği için kabul edilemez bulan Mahkeme, başvuranın Bylock delilinin mahkûmiyetine esas alınması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetini ceza yargılamasının devam etmesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AİHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

4

ADİL
YARGILANMA
HAKKI
İLE İLGİLİ
KARARLAR

5. Sendikal faaliyetler ile telefon dinlemelerinin hukuka aykırı olarak haklarında yürütülen adli süreçlere ve mahkûmiyet kararlarına esas alındığı iddiası

Güngörmez ve Demir/Türkiye (66139/09) 15 Aralık 2020⁸

Başvuruya konu olay 2009 yılında İzmir’de Eğitim-Sen üyesi olan başvuranların PKK ile suç ortaklığı şüphesiyle soruşturulmalarına ilişkindir. Başvuranlar hakkında telefonlarının dinlenmesi ve izlenmeleri kararı alınmıştır. Başvuranlar, 2011 yılında hapis cezasına mahkûm edilmişlerdir. İlk başvuran Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuruda bulunmazken ikinci başvuranın başvurusunda; Anayasa Mahkemesi tarafından Ağır Ceza Mahkemesinin, tartışmalı sendikal faaliyetlerin PKK ile gizli anlaşmanın kanıtı olabileceğini gösteremediği için, ilgili kişilerin toplanma ve dernek kurma özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili olarak, Anayasa Mahkemesi daha önceki ihlal bulgusu göz önüne alındığında, bunları ayrı ayrı incelemeye gerek duymamıştır. Telefon dinleme ile ilgili şikâyetleri bakımından, ilgili başvuranın şikâyetinde bulunduğu mahkeme kararını belirtmeden veya konu hakkında herhangi bir bilgi vermeden, yalnızca telefon dinlemenin yasadışı olduğunu iddia ettiğini kaydetmiştir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi bu iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

Mevcut başvuruda başvuranlar Sözleşme’nin 6, 8, 13. maddelerine başvurmuştur. İlk başvuran Anayasa Mahkemesine başvurmamış olması nedeniyle AİHM, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

İkinci başvuran bakımından, Anayasa Mahkemesi’nin yeniden yargılama için yerel mahkemeye göndermesi sonrası yargılama devam ettiğinden, AİHM, 6. madde ile ilgili olarak iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

AİHM, telefon dinlemeleriyle ilgili 8. madde şikâyeti bakımından Anayasa Mahkemesi’nin açıkça dayanaktan yoksunluk kararına vurgu yaparak ikinci başvuranın bu şikâyetle ilgili iç hukuk yollarını tüketmiş sayılmayacağını belirtmiş ve kabul edilemezlik kararı vermiştir. Mahkeme, başvuranın diğer tüm iddialarını kabul edilemez bulduğundan 13. madde bakımından ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AIHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

5

ÖZEL HAYATA SAYGI HAKKI İLE İLGİLİ KARARLAR

6. Ceza İnfaz kurumunda yakınlarla yapılan görüşmede Türkçe dışı dil kullanılmasına izin verilmediği iddiası

*Kartal/Türkiye (21773/09) 26 Ocak 2021*⁹

Başvuru, başvuranın cezaevindeyken amcasıyla yaptığı görüşmede uyarıldıkları halde Kürtçe konuşmaya devam etmesi nedeniyle görüşmesinin kesilmesine ilişkindir. Başvuran görüşmesini kesen memurlar hakkında işlem başlatılması için infaz hâkimliğine başvurmuştur. İnfaz hâkimliği, cezaevi görevlilerine karşı disiplin soruşturması kurumunun infaz hâkiminin yetkisi dâhilinde olmadığını belirterek karar verilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

AİHM, Sözleşme'nin herhangi bir maddesini belirtmeksizin, amcasının ziyareti sırasında Kürtçe konuştukları için görüşmesinin kesintiye uğramasından yakının başvuranın şikayetini Sözleşme'nin 8. maddesi bağlamında değerlendirmiştir.

AİHM yaptığı değerlendirme sonucunda verdiği kararında; söz konusu görüşmenin uyarılardan sonra kesildiğini ve başvuranın amcasının yalnızca Kürtçe konuşabildiğini belirtmediğini gözlemlemiştir. Bu nedenle AİHM, görüşmenin kesilmesinin ölçülü bir müdahale olduğuna kanaat getirmiştir. Ayrıca mevzuatın 2009 yılında düzenlenerek ziyaret edenin Türkçe bilmediğinin önceden bildirilmesi halinde görüşmede başka dilde konuşmanın mümkün olduğuna da dikkat çekmiştir. Sonuç olarak AİHM, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

7. Ceza İnfaz kurumunda mektupların muhataplarına iletilmediği iddiası

*Kaya ve Bal/Türkiye (6992/18) 19 Ocak 2021*¹⁰

Başvuru farklı cezaevlerinde hükümlü olarak bulunan başvuranların mektuplarının, cezaevleri idareleri tarafından içeriklerinin sakıncalı olduğu gerekçesi ile muhataplarına iletilmesinin reddedilmesine ilişkindir. Güneydoğu'da terör örgütlerine karşı yürütülen askeri operasyonları eleştiren, farklı tarihli mektupların Türkiye Mimarlar ve Mühendisler Odası Başkanlığına, bir üniversite profesörüne, işçi sendikaları konfederasyonu olan DİSK'e, Uluslararası Af Örgütü'ne ve Cumhurbaşkanı'na iletilmesi talep edilmiştir. Cezaevi yönetimi tarafından başvuranların bu talepleri, ilgili mektup içeriklerinin sakıncalı olduğu gerekçesi ile reddedilmiştir.

Başvuranların Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı bireysel başvurular, terör eylemlerini öven başvuruya konu mektupların terör suçlarından mahkûm olanların ıslahına engel olacağı ve ayrıca cezaevinde düzen ve disiplinin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi gerekçeleriyle reddedilmiştir.

Başvuranlar Sözleşme'nin 8. ve 10. maddelerine dayanarak yazışmalarının iletilmediğinden şikâyetçidir.

Başvuruyu 8. madde bağlamında inceleyen AİHM, "önemli zarar" kriteri kapsamında yaptığı değerlendirmede; başvuranların şikâyet ettikleri olayların, iddia edilen ihlalin bir sonucu olarak önemli zarar talep edebilecekleri şekilde kişisel durumları üzerinde hiçbir etkisi olmadığını belirtmiştir.

AİHM, başvuranların akrabaları ile yazışmalarının söz konusu olmadığını; ilgili mektupların bir avukata hitaben yazılmadığını; başvuranların mektuplarının kamu makamlarının, derneklerin veya basın organlarının dikkatini kişisel durumlarına, tutukluluk koşullarına, maruz kaldıkları veya kalabilecekleri muameleye çekmeye çalıştıkları mektuplar da olmadıklarını ifade etmiştir.

Mahkeme, başvuranların iddialarını yerel mahkemeler önünde ifade edebildiklerini ve bu iddiaların devletlerin bu konuda sahip oldukları takdir yetkisi göz önüne alındığında, keyfi ya da açıkça mantıksız görünmeyen gerekçeli kararlarla reddedildiğini belirtmiştir. Mahkeme bu nedenlerle başvuru sahiplerinin önemli bir zararı bulunmadığından bahisle başvurunun kabuledilemez olduğuna karar vermiştir.

⁹ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208350>

¹⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208103>

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AİHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

6

ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ İLE İLGİLİ KARARLAR

8. Dernek binasının aranması

*Lambdaistanbul Lgbti/Türkiye (53335/08) 19 Ocak 2021*¹¹

İlgili başvurunun konusu, başvuran derneğin faaliyet gösterdiği dairede alınan ihbar sonucu yapılan arama ve arama esnasında yapılan el koymaya ilişkindir. Başvuran dernek hakkında, Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) aracılığıyla elektronik ortamdan ihbarda bulunmuştur. Yapılan ihbarda, dernek yöneticilerinin fuhuş için yer temin ettiği, dernek adresinde fuhuş yapıldığı, bundan kazanç elde edildiği ve ilgili kurumlarca denetim yapılmadığı iddia edilmiştir. İhbar üzerine harekete geçen Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı soruşturma başlatmıştır. Savcılık delil elde etmek üzere Beyoğlu Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi'nden arama yapılmasını talep etmiştir. Beyoğlu Sulh Ceza Mahkemesi talebi inceleyerek Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 116-119 maddeleri uyarınca arama yapılmasına karar vermiştir.

Arama kararına istinaden başvuran derneğin faaliyette bulunduğu adreste arama yapılmış ve isnada yönelik suç unsuruna rastlanmamıştır.

İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü'ne bağlı görevliler ise derneğe ait bazı defterleri denetlemek üzere almışlardır.

Herhangi bir zararları olmadığını belirttikleri tutanak Dernek başkanı ve bir çalışan tarafından imzalanmıştır.

Başvuran dernek İstanbul Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü'ne (Müdürlük) başvurarak el konulan defterlerin iadesini talep etmiştir. Müdürlük derneğe ait evrak ve kayıtları 5253 sayılı Dernekler Kanunu'nun 19/2 maddesine göre inceledikten sonra tam ve eksiksiz olarak dernek başkanına iade etmiştir.

Mahkeme'nin arama kararına itiraz eden başvuran dernek yapılan arama ve elkoymanın hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir. İtirazı değerlendiren Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi, arama kararının usul ve yasaya uygun olduğunu değerlendirerek itirazın reddine karar vermiştir.

Başvuran dernek, Sözleşme'nin 8. maddesine atıfta bulunarak, hukuki dayanak olmaksızın dernek binasının arandığından ve belgelerine el konulduğundan şikâyet etmektedir. Sözleşmenin 11. maddesine dayanarak, binasında arama yapılmasının ve belgelerine el konulmasının üyelerinin endişelerinin arttığını ve bunun sonucunda faaliyetlerinin engellendiğini iddia etmektedir. Başvuran dernek ayrıca, 14. maddeye dayanarak aramanın nedeninin travesti ve transseksüellerin binaya girip çıkması nedeniyle ayrımcılık olduğunu iddia etmektedir.

AİHM; yaptığı incelemede ilk olarak, davanın konusunun başvuran tarafından ortaya koyulan olay ve olgularla sınırlı olduğunu belirtmiştir. Şikâyetin kapsamadığı gerçeklere dayanarak karar vermesi halinde Mahkeme yargı yetkisini aşacağını belirtmiştir. Bu nedenle incelemesini başvuran avukatının başvuru formunda ileri sürmediği olay ve olgulara göre değil, sadece şikâyetin dayandığı tek gerçek olan arama ve el koyma hususuyla sınırlandıracağını belirtmiştir.

Mahkeme, suçla mücadele bağlamında, Devletlerin, arama ve el koyma gibi, suçların fiziksel kanıtlarını oluşturmak ve gerekirse failleri kovuşturmak için belirli önlemlere başvurmayı gerekli görebileceğini ancak bu alandaki yasaların ve uygulamaların, istismara karşı yeterli güvence sağlayacak şekilde oluşturulması gerektiğini değerlendirmiştir. Mevcut başvuruda da yapılan arama ve elkoymanın kanunla öngörüldüğünü, suç ve suçluların tespiti için meşru bir amacı olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, özellikle, başvuran derneğin tartışmalı aramaya karşı itiraz başvurusunda bulunabildiğini ve iddialarını ileri sürebildiğini not etmiştir. Aynı zamanda aramanın ardından başvuran derneğe herhangi bir ceza davası açılmamış olmasını, el konulan tüm belgelerin başvuran derneğe iade edilmesini ve Dernekler Müdürlüğü görevlilerine karşı da bir dava açılmamış olmasını dikkate almıştır.

11

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208088>

Mahkeme, dosyadaki belgeler ve taraflarca sağlanan bilgiler ışığında, başvuran derneğin iddia ettiği gibi tartışmalı aramadan gerçekte ne ölçüde etkilendiğini veya engellendiğini hiçbir şekilde desteklemediğini değerlendirmiştir. Başvuran dernek, genel terimlerle formüle edilmiş ifadelerinin dışında, LGBT kişilerin tesislerini ziyaret etmeyi bıraktığına, üye sayısının azaldığına dair herhangi bir belge sunamamıştır. Mahkeme şikâyetin bu kısmının genel ifadesi ve asılsız niteliği dikkate alındığında, açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir. Son olarak, yukarıdaki sonuçları göz önünde bulundurarak ve başvuran derneğin mevcut davada ayrımcı muamele iddialarını destekleyecek yeterli kanıt olmadığı için, Sözleşme'nin 8. Maddesi, 11. Maddesi ile birlikte Sözleşme'nin 14. Maddesine (ayrımcılık yasağı) dayanan şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

9. Sendikal faaliyet nedeniyle işten çıkarıldığı iddiası

*Derin / Türkiye (13459/11) 16 Şubat 2021*¹²

Başvuran, işvereni aleyhine, yasal çalışma saatlerini aşan fazla mesai için tazminat talep etmek üzere 27 Temmuz 2004 tarihinde Antalya İş Mahkemesinde dava açmıştır. 12 Ağustos 2004 tarihinde, başvuran üst düzey yöneticinin o gün kendisi ve dava açan diğer arkadaşlarıyla fazla mesai konusunu konuşmak için düzenlediği toplantıya katılmadığı gerekçesiyle işten çıkarılmıştır.

İddiaya göre başvuran; çok sayıda davete rağmen tek başına katılmayacağını, bir grup olursa katılacağını söylemiş ve toplantıyı terk ederek şirketin direktiflerine uymamıştır. Sonuç olarak başvuran, sadakat yükümlülüğüne aykırı davranarak işyerinde huzuru bozmuştur. Bu gerekçelere dayanarak işveren, başvurunu ve diğer çalışanları, 4857 sayılı İş Kanunu'nun 25/II - e ve h maddeleri uyarınca haklı ve geçerli nedenlerle işten çıkardığını beyan etmiştir.

Başvuran; 27 Temmuz 2004 tarihinde açtığı fazla mesai ödenmesine ilişkin bir önceki davası halen mahkemede derdest iken, Antalya İş Mahkemesi'ne sendikal faaliyetlerinden dolayı haksız yere işten çıkarılması nedeniyle yeni bir dava açmış ve eski durumuna getirilmesini talep etmiştir.

17 Mart 2005 tarihinde Antalya İş Mahkemesi, başvuran lehine bir karar vermiştir. Mahkeme kararında, sendika faaliyetlerini işten çıkarılma nedeni olarak değerlendirmemiş, ancak başvuranın işten çıkarılmasının nedeninin davranışıyla ilgili olduğunu, başvuranın işverenine karşı fazla mesai ücretini talep eden dava açtığı için işten çıkarıldığını değerlendirmiştir. Fesih geçersiz sayılmış, başvuran işine iade edilmiş ve başvurana dört aylık maaşı tutarında tazminat verilmesine hükmedilmiştir. Ancak başvuranın işverene bildirimine rağmen, başvuran işyerinde eski durumuna getirilmemiştir.

Tazminatını alamayan başvuran icra yoluna başvurmuştur. İşverenin icra takibine itirazı sonucu dava süreci başlatılmış ve dava süreci sonunda başvuran tazminat almıştır.

Ayrıca, 19 Aralık 2005 tarihinde, başvuran kıdem tazminatı, ihbar tazminatı ve haksız fesih nedeniyle izin ücretinin ödenmesini talep ettiği üçüncü bir dava açmıştır. Başvuranın talebi kısmen kabul edilmiştir.

Başvuran; fazla mesai ile ilgili olarak 2004 yılında başlayıp 2012 yılında sona eren yargılamalar sonucunda aldığı tazminat miktarının yeterli olmadığını ve yargılama süresinin makul olmadığını, ayrıca sendikal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

AİHM, başvuranın sendika faaliyetlerine ilişkin şikâyetini kanıtlayamadığı gibi iddiasını destekleyecek herhangi bir belge de sunmadığını belirtmiştir.

¹²

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-209046>

Mahkeme, Hükümet tarafından dosyaya eklenen 14 Şubat 2012 tarihli İş Mahkemesi kararına atıfta bulunarak, başvuranın sendika faaliyetleri nedeniyle işten çıkarılması dolayısıyla tazminat talep ettiği bir dava açmadığını bir kez daha vurgulamıştır.

Mahkeme'ye göre dosyada başvuranın herhangi bir sendikal faaliyet nedeniyle işten çıkarıldığını gösteren hiçbir şey yoktur.

Açıklanan nedenlerle başvuru, başvuranın Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyetinin, konu bakımından Sözleşme hükümlerine aykırı olduğu belirtilerek Sözleşme'nin 35 §§ 3 ve 4. maddesi uyarınca reddedilmiştir.

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AIHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

7

MÜLKİYET HAKKI İLE İLGİLİ KARARLAR

10. Kamulaştırma bedeline ilişkin başvurular

a) *Özdemir / Türkiye (5854/10 ve 3 başvuru) 9 Şubat 2021*¹³

Başvuranlar Şanlıurfa Halfeti’de yer alan bazı arazilerin malikleri ya da ortak malikleridirler. Bölgeye bir baraj ve hidroelektrik santrali inşa edilmesinin ardından bu arazilerin bir kısmı kamulaştırılmıştır. Telefon ve elektrik hatları ile bölgeye ulaşan tek yolun sular altında kalması sebebiyle, bu mahallede ikamet eden kişilerin tamamı bölgeyi terk etmiştir. Başvuranlarının arazilerinin de bir kısmının yer aldığı mutlak koruma alanlarında tarım ve inşaat faaliyetleri yasaklanmıştır.

Başvuranlar, arazilerinin kullanımına getirilen kısıtlamalara rağmen, kendilerine yeterli tazminat ödenmediği gerekçesiyle, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar Sözleşme’nin 6. maddesini ileri sürerek, ulusal mahkemelerin arazilerinin kullanımına getirilen kısıtlamaları dikkate almadıklarından şikâyetçidirler.

AİHM, 21 Mart 2018 tarihinde kabul edilen ve 27 Mart 2018 tarihinde yürürlüğe giren 7103 sayılı Kanun’la Kamulaştırma Kanunu’nun 12/6 maddesinin değiştirildiğini değerlendirmiştir. Bu değişikliği göre valiliklerde kurulan komisyonlar aracılığıyla, baraj yapımı nedeniyle kamulaştırılan alanların, arazinin inşaatı müteakip aksaklıklar nedeniyle ekonomik veya sosyal açıdan hala kullanılabilir olup olmadığı incelenecektir. Yerel mahkemelere dava açmak için gerekli bir ön koşul olan bu tür bir talep, kamulaştırma işinin tamamlandığına dair bildirim kaldırıldığı tarihten itibaren bir yıl içinde yapılmalıdır.

AİHM, mevcut durumun, iç hukuk yollarının tüketilmesi koşulunun başvurunun yapıldığı tarihte değerlendirilmesi gerektiği şeklindeki genel ilkeye bir istisna oluşturduğu kanaatinde ve bu yolun etkili ve erişilebilir olduğunu değerlendirmektedir.

Mahkeme, Hükümetimizin itirazı doğrultusunda, başvuruların bu işlemler tamamlandıktan sonra Anayasa Mahkemesine bireysel temyiz başvurusunda bulunabileceklerini de düşünmektedir.

Sonuç olarak Mahkeme, başvuranın mirasçılarının başvuruyu takip etmemesi nedeniyle 5886/10 no’lu başvurunun kayıttan düşürülmesine; diğer başvuruların, Sözleşme’nin 35. maddesinin 1. ve 4. fıkraları uyarınca, iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddedilmesine karar vermiştir.

b) *Karataş / Türkiye (39900/10 ve 8 diğer başvuru) 9 Şubat 2021*¹⁴

Başvuranlar Şanlıurfa Halfeti’de yer alan bazı arazilerin malikleri ya da ortak malikleridirler. Bölgeye bir baraj ve hidroelektrik santrali inşa edilmesinin ardından bu arazilerin bir kısmı kamulaştırılmıştır. Telefon ve elektrik hatları ile bölgeye ulaşan tek yolun sular altında kalması sebebiyle, bu mahallede ikamet eden kişilerin tamamı bölgeyi terk etmiştir. Başvuranlarının arazilerinin de bir kısmının yer aldığı mutlak koruma alanlarında tarım ve inşaat faaliyetleri yasaklanmıştır.

Başvuranlar, arazilerinin kullanımına getirilen kısıtlamalara rağmen, kendilerine yeterli tazminat ödenmediği gerekçesiyle, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar Sözleşme’nin 6. maddesini ileri sürerek, ulusal mahkemelerin arazilerinin kullanımına getirilen kısıtlamaları dikkate almadıklarından şikâyetçidirler.

Mahkeme, ulusal mahkemelerin yeterli gerekçelerle ve iç hukuka uygun şekilde, başvuruların taleplerini reddettikleri kanaatine vararak, şikâyetlerin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varmıştır.

Mahkeme, Mehmet Can ile ilgili 31351/11 no.lu başvurunun kayıttan düşürülmesine; diğer başvuruların açıkça dayanaktan yoksun olması sebebi ile kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

¹³ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208986>

¹⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208964>

11. TMSF tarafından elkonan bankaların yöneticisi olan başvuranın malvarlığına konan tedbir

Karahasanoğlu / Türkiye (21392/08, 53870/09, 32844/17) 16 Mart 2021¹⁵

Başvuran Sümerbank ve Etibank isimli daha önce kamu bankası olan iki bankanın sorumlu müdürüdür. Sümerbank ve Etibank devlete ait şirketler iken özelleştirilmek için yeniden yapılandırılmışlardır. 17 Ekim 1995 tarihinde Sümerbank özelleştirilmiş ve Hayyam Garipoğlu'na ait İpeks İplik Tekstil Sanayi A.Ş. ve şirketleri bankanın sahibi olmuştur. 2 Mart 1998 tarihinde Etibank özelleştirilmiş ve Dinç Bilgin'in sahibi olduğu Medya İpek Holding A.Ş. isimli şirkete satılmıştır. Başvuran, özelleştirildikten sonra Sümerbank ve Etibank'ın yönetim kuruluna üye olarak atanmıştır. Başvuran, 31 Ekim 1995 ile 16 Şubat 1998 ve 2 Mart 1998 ile 25 Mart 1999 tarihleri arasında Sümerbank ve Etibank'ta genel müdürlük görevi yapmıştır. Sümerbank 21 Aralık 1999 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Etibank ise 27 Ağustos 2000 tarihli Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu ("BDDK") kararıyla mali durumları bozulduğu için Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ("TMSF veya Fon") devredilmiştir. Fon, bankaların yönetimi ve gözetimini devralmıştır. Fon ayrıca bankanın hisselerini de devralmıştır. Bankaların devrinden sonra denetim kurulu bankanın eski yöneticileri hakkında inceleme başlatmıştır. Yapılan inceleme sonucunda banka kaynaklarının bankacılık mevzuatına aykırı olarak kötüye kullanıldığı tespit edilmiştir. Fon kişisel sorumluluğu olduğu gerekçesiyle başvuru hakkında davalar açmıştır. Bu davalarda TMSF, mahkemelerden tedbir uygulanmasını da talep etmiştir. Mahkemeler birkaç istisnai dava hariç olmak üzere tedbir taleplerini kabul etmiştir. Tedbir talepleri 4389 sayılı Kanun'un 14/5-b maddesine göre konulmuş, yargılama devam ederken bu Kanun 4743 ve 4762 sayılı Kanunlar ile değişmiştir. Yeni kabul edilen kanun hükümleri Fonun yetkilerini artırmıştır. 5411 sayılı Kanun 1 Kasım 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 4389 sayılı Kanun'u kaldırmıştır. Bu Kanun da TMSF'ye yeni yetkiler tanımıştır. TMSF Sümerbank'ta yapılan kredi verme işlemleri ile ilgili olarak başvuran aleyhine davalar açmıştır. Davalar devam ederken 12 Ağustos 2004 tarihinde Fon ile Hayyam Garipoğlu arasında bir protokol düzenlenmiştir. Protokol borçların yeniden yapılandırılmasını öngörmektedir. Bu protokol sebebiyle mahkemeler, davanın konusuz kaldığına karar vermişler, bazı davalarda ise Fon davaları geri çekmiştir. Fon ayrıca Etibank ile ilgili zararların tazmini için de başvuru aleyhine davalar açmıştır. TMSF 17 Kasım 2003 tarihinde Dinç Bilgin ile protokol düzenlemiştir. Protokolün gereğinin yerine getirilmesinde zorluklar yaşanınca Turgay Ciner de anlaşmaya dâhil olmuştur. Fon medya grubunu 5 Aralık 2007 tarihinde satmıştır. Fonun 28 Kasım 2008 tarihinde yaptığı protokol gereğince bazı davalar konusuz kalmış bazı davalar ise Fonun isteğiyle durdurulmuştur.

Başvuran ihtiyati tedbir nedeniyle mülkünün kullanımından mahrum bırakılmasından, yeterli tazminata karar verilmemesinden ve yargılama masraflarına mahkûm edilmesinden şikâyetçidir.

Başvuru, davalar aleyhine sonuçlanmadığı hâlde yargılama giderleri sebebiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır.

AİHM şikâyeti mahkemeye erişim hakkı yönünden incelemiştir. AİHM'e göre olayda mahkemeler iç hukuktaki hükümler çerçevesinde davanın konusuz kaldığında açıldığı tarih itibarıyla kimin haklı olduğuna göre yargılama giderlerine hükmettiğine dikkati çekmiştir. AİHM iç hukuku incelemenin görevi olmadığını, hukukun olayda nasıl uygulandığını incelemek gerektiğini belirtmiştir. Bu çerçevede yapılan incelemede ise AİHM, mahkemelerin davayı açıkça dayanaktan yoksun bulmadıklarını, alınan bilirkişi raporlarında şirketlere ait kredilerin bankacılık mevzuatına uygun olmadığını belirlediğini, başvuruçunun bu raporlara itiraz edebilme imkânının ise bulunduğunu belirtmiştir.

Olayda Fonun başvuru aleyhine kötü niyetli veya anlamsız bir dava açmadığını, yargılamaları uzatma yönünde bir gayret de sarf etmediğini belirtmiş ve yargılama masraflarının yerel mahkemelerce çelişmeli bir yargılama sonucunda adil olarak belirlendiği kanaatine ulaşılmış ve Sözleşme'nin 6/1. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

¹⁵

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208535>

Mülkiyetin Korunması Hakkı Yönünden

Başvurucu tedbirler sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden yakınmıştır. AİHM yerel mahkemelerce uygulanan tedbirlerin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiğini kabul etmiştir. AİHM tedbirlerin geçici niteliğine de atıf yaparak müdahaleyi mülkiyetin kamu yararına kullanımının kontrolüne ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelemiştir. AİHM müdahalenin yerel mahkemelerin dayandığı 4389 sayılı Kanun'un 14/5-b-c maddeleri çerçevesinde kanuni bir dayanağının olduğunu belirlemiştir. Bu kuralların yeterli bir biçimde belirli ve öngörülebilir olmadığı ortaya konulamamıştır. Kuralların yeterli güvenceler sağlayıp sağlamadığı meselesi ise ölçülülük bağlamında incelenmiştir.

AİHM muhtemel bir müsadereyi güvence altına almak için tedbir uygulanmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacı olduğu yönündeki önceki içtihadına atıfta bulunmuştur. Mahkeme tedbirlerin ihlale yol açıp açmadığını değerlendirirken sürenin uzunluğunun kritik bir önem taşıdığını, tedbirlerin doğası ve kapsamının da değerlendirileceğini belirtmiştir.

Mahkeme başvuru aleyhine uygulanan tedbirlerin genel olarak süresinin önemli bir uzunlukta olduğunu kabul etmiştir. Ancak sürenin uzunluğunun davadaki telafi edici diğer menfaatlerle dengelenip dengelenmediğini belirlemek için diğer faktörlerin de dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu bağlamda AİHM, başvuru aleyhindeki tedbirlerin kapsamının Fon tarafından başvuru aleyhine talep edilen maddi zarar miktar ile karşılaştırıldığına orantısız olmadığını açıklamıştır. Başvurucunun dondurulmuş mal varlığının değeri karşılaştığı mali riskleri aşmamaktadır. Dahası, yerel mahkemelerce başvuru taşınır mal varlığından yararlanması ve maaşı ile emekli aylığını kullanabilmesi için tedbirlerin kapsamı kademeli olarak azaltılmıştır. Ayrıca söz konusu tedbirlerin otomatik olarak veya esnek olmayan bir biçimde uygulandığı da söylenemez. Son olarak AİHM, başvuru genel müdürü olduğu eski görevlerinde bankaların çoğunluğuna sahip şirketlere kredi kullandırmayı onaylama sorumluluğu ile ilgili bazı davalardaki unsurların başvuru sorumluluğuna işaret ettiğini belirtmiştir. AİHM müdahalenin ölçüsüz olmadığı için Sözleşme'ye Ek 1 Nolu Protokol'ün 1. Maddesini ihlal etmediğine karar vermiştir.

12. Sunol/Türkiye (52624/09) 1 Aralık 2020¹⁶

Yetkililerin açtığı dava sonucunda, başvuranın 1974 yılında satın aldığı, Muğla ili Milas ilçesinde kayıtlı taşınmazının yüzölçümünün hatalı olduğuna, 2773 m2 değil, 1619 m2 olması gerektiğine hükmedilmiştir.

AİHM, başvuranın etkili bir hukuki yol olarak Türk Medeni Kanunu 1007. madde uyarınca dava açmadığını belirterek iç hukuk yollarının tüketilmemesi sebebiyle kabul edilemezlik kararı vermiştir.

13. Yanlış ödenen emekli aylığının geri istenmesi

Doğan / Türkiye (43806/19) 16 Şubat 2021¹⁷

Başvurana 5510 sayılı Kanunun 4/1-a maddesi kapsamında bağlanan emekli aylığı yanlış bir hesaplama sonucu verildiği gerekçesiyle iptal edilmiştir. Başvuranın aldığı emekli maaşını 24 ay içerisinde faizsiz geri ödemesi istenmiştir. 27 Şubat 2013 tarihinde başvuran, Denizli İş Mahkemesi'nde, aldığı emekli maaşlarının geri ödemesine ilişkin Kurum işleminin iptali ve emekli aylığının devamı için dava açmıştır.

İş Mahkemesi, başvuranın emeklilik maaşı başvurusundan önceki son 7 yıl içinde 5510 sayılı Kanunun 4/1-a maddesi kapsamında daha fazla süre ile çalıştığı gerekçesi ile davanın kabulüne karar vermiştir.

¹⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-209042>

¹⁷ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-209048>

Bu karar Yargıtay tarafından, yedi yıllık sürenin hesabında takvim yılının değil, fiilen çalışılan yedi yıla eşit günlerin toplamının esas alınması, bu halde başvuranın 5510 sayılı Kanunun 4/1-b kapsamında daha fazla çalışmasının bulunması nedeniyle bozulmuştur. İş Mahkemesi bozmaya uyarak davanın reddine karar vermiş; Yargıtay 25 Ocak 2018 tarihinde Denizli İş Mahkemesinin başvuranın davasını reddeden kararını onamıştır.

Başvuran, 9 Mart 2018 tarihinde, Sözleşme'nin 6. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, 8 Temmuz 2019 tarihinde, başvuranın adil yargılanma hakkı ve mülkiyetinden barışçıl bir şekilde yararlanma hakkı ile ilgili şikâyetlerini, açıkça dayanaktan yoksun olduğu için kabul edilemez bulmuştur.

Başvuranın yargılamanın uzunluğuna ilişkin şikâyetine ilişkin olarak, Anayasa Mahkemesi, 6384 sayılı Kanun ile tesis edilen yeni iç hukuk yolunu dikkate alarak başvurunun bu kısmının iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Bu arada, Temmuz 2019'da, başvurana, 5510 sayılı Kanunun 4/1-b maddesi kapsamında, gereken koşulları sağlaması üzerine emeklilik maaşı bağlanmıştır.

Başvuran 6 Ağustos 2019 tarihinde AİHM'e başvurarak adil yargılanma hakkı ile mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. AİHM şikâyetin Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme, emeklilik hakkının Sözleşme tarafından garanti altına alınmadığına, bununla birlikte başvurana Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenmesine karar verilen emekli aylığının durdurulması halinde bu durumun mülkiyet hakkına müdahale teşkil edebileceğine dikkat çekmiştir.

Mahkeme, sosyal yardımın sona ermesi bağlamında, sosyal adaletin önemini göz önünde bulundurarak, kamu makamlarının, kendi ihmallerinden kaynaklanmış bile olsa, hatalarını düzeltmelerinin engellenmemesi gerektiğini belirtmiştir. Aksi takdirde bu durum sebepsiz zenginleşme ilkesine aykırı olacağı gibi sınırlı kamu kaynaklarının kamu yararına uygun olmayan alanlara harcanması sonucunu doğuracaktır. (Čakarević / Hırvatistan B.No:48921/13,26 Nisan 2018,79.prg.)

Mahkeme, Čakarević / Hırvatistan davasındaki durumdan farklı olarak, başvuranın sağlık durumunun kötü, işsiz ve gelirsiz bir durumda kaldığını ileri sürmediğine ve başvuranın Temmuz 2019'a kadar sigorta primini yatırmaya devam edebildiğine dikkat çekmiştir.

Mahkeme ayrıca, başvurana, yanlış bir hesaplama sonucunda 7 ay boyunca kendisine ödenen meblağı, daha sonra, yirmi dört ay içinde faizsiz olarak geri ödeme fırsatı verildiğini gözlemlemiştir.

AİHM belirtilen nedenlerle başvuranın bireysel olarak aşırı bir yüke maruz kalmadığını belirtmiş ve başvuruyu, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

14. Saraç vd. / Türkiye (23189/09) 30 Mart 2021¹⁸

Başvuranlar, Yalova'da işyerleri ve dairelerden oluşan bir binanın ortak malikidirler. 17 Ağustos 1999 tarihinde başvuranların taşınmazının bulunduğu Yalova ilinde meydana gelen deprem neticesinde şehirdeki yapılarda büyük hasarlar oluşmuştur. İdari makamlar büyük ölçüde hasar görmüş yapıların yıkımı için özel bir şirketle anlaşmıştır. Başvurucuların binası hasarlı ve yıkılacak binalar listesinde yer almamasına rağmen bu özel şirket tarafından binanın yıkımına başlanmıştır. Komşuları sayesinde alarma geçen başvuranlar yıkımı durdurmayı başarmıştır ancak yapısal hasar yüzünden bina kullanılmaz hale gelmiştir.

¹⁸

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-208910>

Başvuranlar, binanın yıkımı nedeniyle uğradıkları zararın tazmini için 21 Ekim 1999 tarihinde Yalova Asliye Hukuk Mahkemesinde (“Asliye Hukuk Mahkemesi”) tazminat davası açmış ve Asliye Hukuk Mahkemesince başvuranlar lehine tazminata hükmedilmiştir. Ancak Asliye Hukuk Mahkemesi, Borçlar Kanunu’nun 43. ve 44. maddeleri uyarınca *kusurun ağırlığının derecesi, ortak bir kusurla zarara yol açılması ve olayın öngörülmezliği gerekçesiyle* hükmedilen tazminat miktarına %25 oranında taksiri bir indirim uygulamıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi hükmedilen tazminat tutarlarına ticari faiz işletmiştir. Söz konusu karar taraflarca temyiz edilmiştir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Daire), faiz oranını yasal faiz olarak değiştirmek suretiyle kararı düzelterek onamıştır. Daire’ye göre davacıların tacir sıfatı bulunmadığı gibi uyumsuzluk da ticari bir ilişkiden kaynaklanmadığından haksız eylem tazminatına yasal faiz yürütülmesi gerekmektedir. Taraflarca yapılan karar düzeltme talebi de aynı daire tarafından reddedilmiştir.

Başvuranlar, Sözleşme’ye Ek 1 No.lu Protokol’ün 1. maddesi (mülkiyetin korunması) kapsamında , tazminat taleplerine uygulanan faiz oranından şikâyet etmektedirler. Başvuranlar ayrıca adil yargılanma haklarının da ihlal edildiğini iddia etmektedirler.

Mahkeme’nin Değerlendirmesi

Ticari Faiz Talebi Yönünden

AİHM başvuruçuların kendilerine ticari faiz ödemeleri gerektiği yönündeki şikâyetlerinin, somut bir kanun hükmü veya yerleşik yargısal içtihat gösterilemediği için konu bakımından yetkisizlik nedeniyle reddi gerektiği sonucuna varmıştır.

Başvuruçuların Diğer Şikâyetleri Yönünden

Başvuruçuların adil yargılanma hakkı kapsamında dile getirdikleri diğer şikâyetler ise açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur.

15. Kamulaştırmasız el atma davasında vekalet ücreti

Öztürk/Türkiye (30504/15) 15 Aralık 2020¹⁹

Başvuran, kamulaştırmasız elatma davasında kendi lehine başlangıçta nispi vekâlet ücretine hükmedilmişken, yargılama sırasında yapılan kanun değişikliği sebebiyle daha az olan maktu vekâlet ücretine hükmedilmesinden şikâyetçidir. Başvuran taşınmazına idare tarafından kamulaştırmasız elatılması sebebiyle tazminat davası açmıştır. Birlikte aracılığıyla taşınmazın değeri 1.066.155 TL olarak belirlenmiştir. Başvuran lehine anılan miktarın yasal faiziyle ve 50.000 TL nispi vekâlet ücreti ödenmesine hükmedilmiştir.

Dava Yargıtay’da incelemeyken 24 Mayıs 2013 tarihinde Kamulaştırma Kanunu’nda yapılan değişiklikle kamulaştırmasız elatma davalarında maktu vekâlet ücreti ödenmesi kanunlaşmış ve derhal yürürlüğe girmiştir.

Düzenleme doğrultusunda verilen Yargıtay tarafından ilk derece mahkemesinin kararında yapılan düzeltme ile nispi vekâlet ücreti maktu vekâlet ücretine şeklinde 1.200 TL olarak değiştirilmiştir. Bu düzeltme sonrasında mevcut davada fazla ödenen vekâlet ücreti başvuran tarafından idareye iade edilmiştir.

Başvuranın Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuru açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle reddedilmiştir. AİHM, Hükümet itirazlarında ileri sürülen AYM uygulamasını değerlendirerek, AYM’nin masraf ve harcamaların derhal uygulanacak usul kuralları kategorisine girdiğine işaret ettiğini; kamulaştırmasız elatma davalarında avukata ödenen vekâlet ücretlerinin hesabının, standart kamulaştırma davaları için geçerli olan hesaplama uyumlu hale getirildiğini gözlemlediğini belirtmiştir. Ayrıca AYM’ye göre, kamulaştırmasız elatma davalarında avukatın görevi geleneksel bir kamulaştırma davasındaki avukatın görevinden daha zor veya farklı değildir.

¹⁹

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-207713>

AİHM de AYM'nin değerlendirmelerine atıfta da bulunarak benzer gerekçelerle mülkiyet hakkının gerektirdiği adil dengenin başvuran lehine bozulmadığına hükmetmiş ve şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir.

16. İmar planında özel hizmet alanı olarak ayrılmış alanlar

a) *Şahin/Türkiye (1292/19) 1 Aralık 2020*²⁰

Başvuranın 1989 yılında imar planında “halk sağlığı kurumlarına ayrılmış bölge” şerhiyle satın aldığı taşınmazın yirmi yıldır kamulaştırılmadığı ve tazminat ödenmediği şikâyetine ilişkindir. 2016 yılında idare mahkemesi söz konusu taşınmazın 2015 yılında yeni imar planında “özel sağlık tesisleri için ayrılmış alan” olarak belirlenmesi ve ilk kısıtlamanın kaldırılması nedeniyle kamulaştırmaya gerek olmadığına karar vermiştir. Daha sonra yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, taşınmazın özel bir sağlık kurumu olarak kullanılması gerekliliği nedeniyle mülkiyet hakkının kısıtlandığının kabul edilebileceğini belirtmiş; ancak bunun başvurana aşırı bir yük yüklediği gerekçesiyle başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

Başvuruyu mülkiyet hakkı bağlamında inceleyen AİHM, şikâyet edilen kısıtlamanın, başvuranın mülkü aldığımda zaten mevcut olduğunu, inşaat izni almayı makul olarak bekleyemeyeceğini ve bu riskin varlığını kabul ettiğini belirtmiştir. İmar planının değişmesiyle birlikte söz konusu taşınmazın yatırım yapmak isteyen herkese satılması veya kiralanması mümkün olduğundan Mahkeme, kamu menfaatleri ile bireysel menfaatler arasındaki adil dengenin korunduğu kanaatine varmıştır. Başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

b) *Yiğit/Türkiye (42961/18) 1 Aralık 2020*²¹

Başvuranın 2002 yılında imar planında “spor kompleksine yönelik halka açık alan” şerhiyle satın aldığı taşınmazın uzun yıllardır kamulaştırılmadığı ve tazminat ödenmediği şikâyetine ilişkindir. 2017 yılında bölge idare mahkemesi söz konusu taşınmazın 2013 yılında yeni imar planında “spor kompleksi için ayrılmış özel mülk” olarak belirlenmesi ve ilk kısıtlamanın kaldırılması nedeniyle kamulaştırmaya gerek olmadığına karar vermiştir. Daha sonra yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, taşınmazın spor kompleksi için ayrılmış özel mülk olarak kullanılması gerekliliği nedeniyle mülkiyet hakkının kısıtlandığının kabul edilebileceğini belirtmiş; ancak bunun başvurana aşırı bir yük yüklediği gerekçesiyle başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

Başvuruyu mülkiyet hakkı bağlamında inceleyen AİHM, şikâyet edilen kısıtlamanın, başvuranın taşınmazı aldığımda zaten mevcut olduğunu, inşaat izni almayı makul olarak bekleyemeyeceğini ve bu riskin varlığını kabul ettiğini belirtmiştir. İmar planının değişmesiyle birlikte söz konusu taşınmazın yatırım yapmak isteyen herkese satılması veya kiralanması mümkün olduğundan Mahkeme, kamu menfaatleri ile bireysel menfaatler arasındaki adil dengenin korunduğu kanaatine varmıştır. Başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulmuştur.

²⁰ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-207612>

²¹ <http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-207598>

c) *Öztürk/Türkiye (43522/18) 26 Ocak 2021*²²

Başvuranın imar planında “kamu tesisi alanı” olarak sınıflandırılmışken satın aldığı taşınmazın daha sonra kamulaştırılmamasına ilişkindir. Mahkeme taşınmazın imar planında daha sonra “sosyo-kültürel amaçlı özel mülk” olarak belirlenmesi nedeniyle inşa edilebilir, kiralanabilir ve satılabilir hale geldiğini belirterek başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulmuştur.

OCAK – MART 2021 ARASINDA ÜLKEMİZLE İLGİLİ VERİLEN BAZI AİHM KARARLARI

(İhlal Bulunmayan veya Kabul Edilemezlik Kararları)

8

SERBEST SEÇİM
HAKKI
İLE İLGİLİ
KARARLAR

17. Cumhurbaşkanlığı seçimleri

*Çalışkan ve Erdem/Türkiye (13105/15, 16707/15, 34381/15) 1 Aralık 2020*²³

Ağustos 2014 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olmak isteyen başvuranların adaylıklarının çeşitli yasal gerekliliklerle Yüksek Seçim Kurulu tarafından reddedilmesine ilişkindir. Başvuranlar Ahmet Çalışkan ve Ercan Erdem'in Anayasa Mahkemesi'ne yaptıkları bireysel başvurular cumhurbaşkanlığı seçiminin Anayasa ve 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi (serbest seçim hakkı) anlamında bir "yasama organı seçimi" olmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvuran Ahmet Çalışkan 10 Ağustos 2014 cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olma hakkından yoksun bırakılması nedeniyle serbest seçim hakkı ile 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin (ayrımcılığın genel olarak yasaklanması) ihlal edildiğinden; başvuran Ercan Erdem ise yine aynı nedenle Sözleşme'nin 11. ve 14. maddeleri ile serbest seçim hakkı ve 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ihlal edildiğinden şikâyet etmektedir.

Benzer olay ve şikâyetlerle ilgili olduğu ve Sözleşme bağlamında aynı hukuki sorunları gündeme getirdiği için üç başvuruyu birleştirerek inceleyen AİHM, başvuranların şikâyetlerinin dile getirilme şekli ile dava konusu olay ve olguların seyrini göz önünde bulundurarak, mevcut davalarda ortaya atılan temel hukuki sorunun yalnızca 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesinin kapsamına girdiği kanaatine varmıştır. Yasama organının seçimine ilişkin 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesini cumhurbaşkanlığı seçimlerine uygulama olasılığını dışlamayan AİHM'e göre, ilgili Devlet Başkanının görevlerinin, yasama sürecini başlatabilme ve yasaları kabul etme yetkisini veya yasaların kabul edilmesini kontrol etme veya ana yasama organını kontrol etme şeklinde geniş imtiyazları kapsadığı tespit edildiği takdirde, o zaman Devlet Başkanı, 1 No.lu Protokol'ün 3. maddesi anlamında bir "yasama organı" anlamına gelebilir.

Başvuranların şikâyetlerinin, Cumhurbaşkanlığı seçim tarihi olan 10 Ağustos 2014'te Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanına Anayasa ile verilen görev ve yetkiler ile ilgili olduğunun altını çizen Mahkeme, 16 Nisan 2017 referandumundan önce yürürlükte olan Anayasa hükümlerine göre Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın yasama sürecini başlatma yetkisi bulunmadığını kaydetmektedir. Yasama yetkisi, başvuruya konu olan seçim zamanında ulusal meclise, meclisi oluşturan milletvekillerine ve Bakanlar Kurulu'na ait olan devredilemez bir yetkiydi. Cumhurbaşkanının, ulusal meclis tarafından kabul edilmelerinin ardından kanunları yürürlüğe koyma yetkisi bulunmaktaydı. Kabul edilen bir yasayı tekrar görüşülmek üzere Meclis'e gönderdiğinde, yeniden kabul edilen metni denetleme yetkisi yoktu. Kabul edilen yasayı veto etme yetkisi de bulunmamaktaydı. Cumhurbaşkanı, yasa metinlerinin kabul edilmesini kontrol etme şeklinde önemli yetkilere sahip değildi. Ayrıca, başbakan ve ilgili bakanların, Cumhurbaşkanının tek başına yapabileceği istisnai işlemler dışında, kararlarını imzalaması gerekmekteydi. Dolayısıyla, sorumlu olan kişi Cumhurbaşkanı değil, ilgili bakandı. Üst düzey bazı devlet görevlilerini atama yetkisi vardysa da, Cumhurbaşkanının devleti temsil etme gibi sade bir görevi bulunmaktaydı.

Yukarıdaki değerlendirmeleri kapsamında AİHM, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkilerinin 16 Nisan 2017 tarihli referandumundan önce yürürlükteki hali ile 1 No.lu Protokol'ün 3. Maddesi anlamında "yasama organı"nın bir parçası olmadığı kanaatine varmıştır. Mahkemeye göre, başvuranların iddia ettiğinin aksine Anayasa Mahkemesi, "yasama organı" kavramını daraltıcı bir şekilde yorumlamamıştır. Mahkeme de Anayasa Mahkemesi gibi, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanının yasama organının bir parçası olmadığı sonucuna varmış ve başvurunun Sözleşme hükümleriyle konu yönünden (*ratione materiae*) bağdaşmadığı gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, Türkiye'nin 12 No.lu Protokolü onaylamadığını not ederek başvurunun bu madde bağlamından da kişi yönünden (*ratione personae*) bağdaşmazlık gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

23

<http://hudoc.echr.coe.int/tur?i=001-207350>



İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı

Milli Mütadafaa Cad. No: 8 Bakanlıklar Kızılay/ANKARA
T: 0 (312) 549 59 05 F: 0 (312) 549 59 27 e-mail: inhak@adalet.gov.tr
www.inhak.adalet.gov.tr